

HİNDİSTAN'DA DİN OLGUSUNUN SOSYAL HAYATA ETKİLERİ: HİNDUİZM ÖRNEĞİ

Cemil KUTLUTÜRK¹

Makalenin Alındığı Tarih / Received: 30/05/2014

Yayına Kabul Tarihi / Accepted for publication: 02/07/2014

Öz

Bir milyarı aşkın nüfusu bulunan Hindistan, bünyesinde barındırdığı kültürel ve dinî çeşitlilik bakımından dünyanın en zengin ülkelerinin başında gelmektedir. Hindistan nüfusunun yaklaşık sekiz yüz milyonunu Hindular oluştururken Müslümanlar da iki yüz milyona yakın mensubu ile dikkat çekmektedir. Din, Hindistan coğrafyasında yaşayan bireylerin toplumsal hayatlarını ve yaşam biçimlerini doğrudan etkilemektedir. Hindu toplumunun sosyo-kültürel özelliklerini, tarihi arka planını ve mevcut durumunu doğru tespit edebilmek için bu toplumu önemli ölçüde şekillendiren dini alt yapıyı bilmek gerekmektedir. Bu çalışmada, Hindistan'da din olgusunun sosyal hayata etkileri ve günümüzdeki yansımaları Hinduizm örneği altında ele alınmıştır. Bu çerçevede dini ritüeller, festivaller, kast sistemi, evlilik

---

¹ Dr., Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi.

cemilkutluturk@gmail.com, 05556543640

Ankara University, Faculty of Divinity, cemilkutluturk@gmail.com,
05556543640

merasimleri ve cenaze yakma törenleri esas alınarak ve tecrübî bilgiler göz önünde bulundurularak Hindu dininin sosyal hayata etkileri incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: *Hindistan, Hinduizm, Kast Sistemi, Cenaze Yakma Töreni, Ganj Nehri.*

Abstract

The demographics of India are inclusive of the second most populous country in the world, with more than one billion people. Even though over 75-78% of India's population practices Hinduism; Islam, Christianity, Sikhism, Buddhism and Jainism are the other important religions in India. Among them, Islam with its about two hundred million followers is the largest minority religion in this country. Religion, thence, has been a significant part of the India's culture and tradition, throughout its history. Due to this sturdy connection, it is not easy to know India without understanding its religious beliefs and practices, which have a large impact on the personal lives of most Indians and influence public life on a daily basis. This paper, therefore, targets to demonstrate how religion effects to social life in India under the sample of Hinduism. In this context, some specific topics such as religious rituals, festivals, caste system, marriage ceremony and cremation have been examined which shape to Indians daily life and social order. Along with this, the case study has been supported by some observations which have been experienced in India.

Keywords: *India, Hinduism, Caste System, Cremation, Ganges River.*

1. GİRİŞ

Din olgusu, toplumsal ve kültürel hayatın en önemli unsurlarından biridir. Bu açıdan din, bir toplumun sosyo-kültürel yapısını belirleyen temel faktörlerin başında gelmektedir. Modern dünyada dinî inanış ve uygulamaların insanın gerek bireysel

gerekse toplumsal hayatını şekillendirmede son derece etkili olduğu bilinen bir gerçektir. Bunun en güzel ve canlı örneklerinden biri Hindistan’da görülmektedir. Nitekim Hindistan’da yaşayan bir milyarı aşkın nüfusun gündelik yaşamını tanzim eden hususların başında din olgusu gelmektedir.

Hindistan’ın sosyo-kültürel yapısının doğru analiz edilebilmesi için bu bölgede mevcut olan dinî geleneklerin temel özelliklerinin ve bunların bireyler üzerindeki etkisinin ortaya konması gerekmektedir. Bu açıdan Hindistan’ın tarihi, kültürü, toplumsal yapısı gibi konuları üzerine yapılacak araştırma ve incelemelerde din olgusu göz ardı edilmemelidir. Diğer taraftan Hindistan’ın kendine özgü yapısı gereği bölgeler arasında gerek dinî gerekse sosyo-kültürel anlamda önemli farklar bulunmaktadır. Özellikle ülkenin kuzeyi ile güneyi arasında görülen bu durum oldukça dikkat çekicidir. Dolayısıyla Hindistan üzerine yapılacak çalışmalarda bu tür hususların dikkate alınması ve kesinlik arz eden genellemelerden kaçınılması kanaatimizce daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu gerekçelerden hareketle çalışmada din ile sosyal yapı birlikte değerlendirilmiş ve Hindistan’daki din olgusunun sosyal hayatı nasıl şekillendirdiği Hinduizm örneği altında ele alınmıştır. Bunun yanı sıra daha sağlıklı sonuçlara ulaşılması amacıyla da sınırlandırmaya gidilmiş ve ülkenin kuzeydoğusunda yer alan “Varanasi” bölgesi çalışma alanı olarak belirlenmiştir.

2. HİNDİSTAN’IN DİNÎ VE SOSYAL YAPISINA GENEL BİR BAKIŞ

Hindistan, günümüzde 1 milyar 200 milyonu aşkın nüfusu ile Çin’den sonra dünyanın en kalabalık ikinci ülkesidir. Bu nüfusun yaklaşık % 75-78’ini Hindular, % 15-18’sini Müslümanlar, % 2,3’ünü Hıristiyanlar, % 2’sini Sihler, % 0,8’ini Budistler ve % 0,4’ünü Caynistler oluşturur. Ülkede Zerdüştlük ve Yahudilik

dinlerinin yanı sıra pek çok yerel animist inanış da mevcuttur.²

Hindistan'da din ve sosyal hayat birbirinin tamamlayıcısıdır. Bir kimsenin gündelik hayatını şekillendiren başlıca faktör din unsurudur. Din, günlük işlerden eğitim ve politikaya kadar hayatın her safhasına nüfuz etmiştir. Dolayısıyla din, Hindistan'da bir yaşam tarzıdır. Bu dinler arasında özellikle Hinduizm, bütün Hindu gelenek ve ritüellerinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Hindistan'da yaklaşık sekiz yüz milyon nüfusu ile en fazla mensubu bulunan din, Hinduizm'dir. Modern dönem Hindu düşünürlerinden *S. Radhakrishnan*'ın Hinduizm'in teşekkül süreci ve genel yapısı hakkında yaptığı tespiti oldukça dikkat çekicidir. O, bu dini, Hinduların yaşam yolu olarak tanımlar. Ona göre, Hinduizm belli bir grubun değil, bu topraklar üzerinde asırlarca yaşamış olan Hinduların oluşturdukları farklı inançların ve kültürel değerlerin toplamıdır. Kendi içinde farklı dinî gelenekleri, ibadet biçimlerini ve inanç sistemlerini barındıran Hinduizm, bunları harmonize edebilme özelliği sayesinde asırlarca varlığını sürdürebilmiş ve böylece günümüzde dünyanın yaşayan en eski dinlerinden biri olma özelliğini kazanabilmiştir.³ Bu açıdan Hinduizm, tedricen gelişen ve farklı dinî inanç ve gelenekleri harmanlayarak oluşan bir din özelliği taşır. Bu yüzden Hinduizm'in belli bir kurucusu olmadığı gibi kendine özgü açık bir inanç sistemi/amentüsü de yoktur.⁴ Hinduizm'in

² Justice Rajindar Sachar. (2006). Social, Economic and Educational Status of the Muslim Community of India (Reported by Prime Minister's High Level Committee). Cirrus Graphics Pvt. Ltd., Delhi, s.28.

³ S. Radhakrishnan. (1993). The Hindu View of Life. Harper Collins Publishers, Delhi, ss.23-25.

⁴ Annie Basent & Bhagavan Das. (1940). Sanatana Dharma. Vasanta Press, Chennai, s. 3; R.C. Zaehner. (1962). Hinduism, London, ss. 1-2. Ali İhsan Yitik. (2005). Hint Dinleri. İzmir İlahiyat Vakfı Yay., İzmir, ss.3-4.

günümüze kadar varlığını devam ettirmesini sağlayan önemli hususlardan biri de Hinduların dinî gelenek ve inançlarına büyük önem vermeleri ve bunlara sahip çıkmalarıdır. Bunun canlı örnekleri günümüzde açıkça görülür. Örneğin, Aşoka dönemine ait (M.Ö. 3. yüzyıl) “aslanlı sütun başı⁵”nın Hindistan’da ulusal amblem olarak tercih edilmiş olması, Hindistan bayrağının altında yazılı olan ve “doğruluk tek başına zaferdir” anlamına gelen *Satyameva Cayate*⁶ ifadesinin Hinduizm’in kutsal metinlerinden biri olan Mandokya Upanişad’dan alınmış olması, Hindu dininin ve kültürünün günümüze kadar devam eden etkisini açıkça göstermektedir.

Hindistan nüfusunun büyük çoğunluğunu Hindular oluşturmakla birlikte ülkede iki yüz milyona yakın Müslüman bulunur. Bu anlamda Hindistan, İslam dünyası için de önemli bir konuma sahiptir. Nitekim Hindistan coğrafyası asırlarca Müslüman idaresi altında yönetilmiştir. Müslüman idareciler edebiyattan sanata, mimariden askerî sahaya kadar pek çok alanda önemli başarılarla imza atmışlar ve Hindistan’a büyük bir miras bırakmışlardır. Bu anlamda Müslümanlar yüzyıllardır bu toplumun önemli bir parçası olmuşlardır. Asırlardır Hindularla bir arada yaşamışlar ve birlikte pek çok ortak bağ geliştirmişlerdir. Bütün bunlar dikkate alındığında Hindistan coğrafyası, İslamî araştırmalar açısından da oldukça zengin ve incelenmesi gereken bir sahadır.

Hindistan’da Hinduların ve Müslümanların yanı sıra Budizm, Caynizm ve Sihizm’e mensup kimseler de bulunur. Bunların ülke içindeki nüfus oranları oldukça düşüktür. Bunlar arasında özellikle Sihlerin siyasi ve ekonomik anlamda oldukça

---

⁵ Hindistan’ın milli amblemi olan bu heykelin M.Ö. üçüncü yüzyılda İmparator Aşoka tarafından Varanasi şehri yakınlarında bulunan Sarnath bölgesinde Buda’nın öğretisini ilk kez vaaz ettiği noktayı işaretlemek amacıyla dikildiği kabul edilir. Ulusal Amblem, Hindistan’ın daima evrensel barıştan ve huzurdan yana olduğunu simgeler.

⁶ Bkz. Mundaka Upanişad, 3.1.6.

güçlü oldukları bilinmektedir. Sihlerin Hindistan'da bu derece güçlü bir konuma yükselmelerinde özellikle kendi içlerinde iyi teşkilatlanmış olmaları ve ülkenin tarımsal anlamda zengin topraklarını ellerinde bulundurmaları oldukça etkili olmuştur. Günümüz Hindistan'da zaman zaman bölgesel çapta bazı sıkıntılar yaşanmakla birlikte bütün bu din mensupları genel anlamda barış ve güven içerisinde yaşamlarını devam ettirmektedir. Ülkenin farklı bölgelerinde her bir dinin kendine ait çeşitli kutsal mekânlarının ve tapınaklarının mevcut olması ve bireylerin istedikleri zaman bu tür dinî mekânlarda ibadetlerini rahatça yerine getirmeleri bu durumu teyit etmektedir.

3. DİN OLGUSUNUN SOSYAL HAYATA ETKİLERİ: HİNDUİZM ÖRNEĞİ

Hindistan'da din olgusunun sosyal hayata etkileri incelenirken Hinduizm başlığının ön plana çıkartılması uygun olacaktır. Zira gerek Hindistan'ın genelinde gerekse örnek olarak ele aldığımız Varanasi şehrinde yaygın olan din, Hinduizm'dir. Hindu dini ve kültürü, bireylerin doğumundan ölümüne kadar yaşamlarının her safhasında etkin bir role sahiptir. Hinduizm sadece bireysel hayatı değil aile, anne-baba, akraba ve komşu ilişkilerinde olduğu gibi toplumsal yaşamı da şekillendirmektedir.

Hinduizm'in toplumsal hayata etkileri hususunda en canlı örneklerin yaşandığı bölgelerin başında Varanasi gelir. Hindistan'ın kuzeyinde yer alan Uttar Pradeş eyaleti sınırları içinde bulunan Varanasi şehri çok eski bir yerleşim yeridir. Zaman içerisinde Hindistan'ın değişik bölgelerinden farklı ırklara mensup pek çok insan Varanasi'ye göç etmiş ve yerleşmiştir. Bu bölgeye yerleşen insanlar, inanç ve kültürlerini de beraberinde getirmişlerdir. Bu tür dinî inanç ve ritüellerini nesillerden nesillere aktararak muhafaza etmişler ve günümüze kadar yaşatmışlardır. Dolayısıyla Hindistan'ın değişik bölgelerinde görülen inanç ve uygulamaların pek çoğu bu şehirde mevcuttur. Bu açıdan Varanasi şehri, adeta küçük bir Hindistan kabul edilir

ve Hindistan'ın kültürel başkenti olarak nitelendirilir.⁷ “Varanasi”, *Varuna* ve *Assi* nehirlerinin birleşiminden oluşan bir kelime olup bu iki nehir arasında uzanan bölgeye verilen isimdir.⁸ Bu şehir aynı zamanda *Benares* olarak da bilinir. “Hazır, var olan” gibi anlamlara gelen *bana/bena* ile “özsü, su” gibi anlamlara gelen *ras/res* sözcüklerinden oluşan *Benares*, “yaşam özsuyunun daima hazır bulunduğu yer” anlamına gelir.⁹ Varanasi, asırlardır dinî ve kültürel merkez olmanın yanı sıra ipek üretimi, fildişi eşya işlemeciliği, yontma taş işlemeciliği ve heykeltıraşlık gibi çalışmalarla da ticaret ve endüstri alanında ülke içinde önemli bir konuma sahip olmuştur. Burası aynı zamanda Hinduizm, Budizm ve Cayinizm açısından kutsal bir bölge kabul edilir. Varanasi bölgesinde bu dinî geleneklere ait pek çok hac merkezi ve tapınak bulunur.¹⁰ Burada geleneksel

---

⁷ Geniş bilgi için bkz. Rana P.B. Singh & Dar V. (2003). Varanasi as Heritage City (India) on the scale the UNESCO World Heritage List: From Contestation to Conservation. International Conference on Communication for Development in the Information Age: Extending the Benefits of Technology for All, Banaras Hindu University, Varanasi, ss. 4-5.

⁸ Wilbert M. Gesler, M. Pierce. (2000). Hindu Varanasi. The Geographical Review, 90(2): 222-237.

⁹ Rana P.B. Singh. (2004). Cultural landscapes and lifeworld. literary images of Banaras. Indica Books, Varanasi, s.10.

¹⁰ Örneğin Ganj nehrinin kenarında bulunan *Cayinist ghat* olarak da bilinen “Bachraj ghat”, Cayinistler için, Varanasi yakınlarında yer alan Sarnath bölgesi ve burada bulunan “Dhamekha Sutupa” Budistler için kutsal kabul edilen yerlerden bazılarıdır. Diğer taraftan Varanasi’de üç bin civarında Hindu, 3 Cayinist , 9 Budist ve 3 Sih tapınağı ile binden fazla mescit ve 12 kilise bulunduğu bilgisi de mevcuttur. Bkz. Rana P. B. Singh. (1993). Banaras (Varanasi): Cosmic Order, Sacred City, Hindu Traditions. Tara Book Agency, Varanasi, s.24; L. M. Singhvi. (2002). Jain Temples in India and Around the World. Himalayan Publishers, s.42.

inançlar, dinî uygulamalar ve festivaller asırlardır devam eder.¹¹ Bütün bu özellikler dikkate alındığında Varanasi, eski döneme ait özelliklerini büyük ölçüde koruyan ve bunları kesintisiz olarak günümüze kadar aktaran nadir şehirlerden biridir.

Hinduların ağırlıklı olarak yaşadığı Varanasi'de din ve sosyal hayat iç içedir. Hinduların gündelik hayatını şekillendiren hususların başında dinî uygulamalar ve tanrı-tanrıçalara tapınma törenleri gelir. Hinduizm'de öne çıkan üç tanrı vardır. Bunlar, sırasıyla yaratıcı tanrı kabul edilen Brahma, koruyucu tanrı kabul edilen Vişnu ve yok edici tanrı kabul edilen Şiva'dır. Bunlar arasında farklı biçimleri ve sayısız isimleri bulunduğu inanılan Vişnu ve Şiva daha popülerdir. Brahma'ya tapınma ise günümüzde çok yaygın değildir. Brahma'nın dişil formu (eşi) olarak görülen Şakti veya Sarasvati Brahma'nın yerini almıştır. Hindular arasında bu tür dişil tanrıçalara tapınma da oldukça yaygındır.¹²

Sosyal hayatı önemli ölçüde etkileyen dinî ritüeller ve festivaller tanrıların, tanrısal varlıkların veya önemli görülen din adamlarının genellikle doğum günleri anısına kutlanır. Örneğin, *Chaitra Navratri* (Mart-Nisan) ayının dokuzuncu günü kutlanan "*Ram Navami*" bayramı, Vişnu'nun bir bedenleşmesi (avatara) kabul edilen tanrı Rama'nın doğum günü olarak kutlanır. Yine *Sravana* (Ağustos-Eylül) ayının yirmi üçüncü gecesi kutlanan "*Krişna Janmastami*", Vişnu'nun sekizinci avatarası kabul edilen Krişna'nın doğum günü anısına kutlanır.¹³ Bu tür dinî festivaller pek çok Hindu'nun katılımıyla coşku içinde gerçekleştirilir. Bu günlerde evler, sokaklar, caddeler, tapınaklar ışıklarla süslenir. Toplumla açık yerlerde çeşitli eğlenceler ve dans

---

¹¹ B. Hans (1996). Construction and Reconstruction of Sacred Space in Varanasi. *Numen*, 43: 32-55.

¹² D. Sampurnananda. (1964). Hindu Deva Parivar ka Vikas. Maya Press, Allahabad, s.205, 206, 230, 262.

¹³ Geniş bilgi için bkz. Rajeev Verma. (2010). Faith and Philosophy of Hinduism. Kalpaz Publications, Delhi, ss.255-268.

gösterileri düzenlenir. Gerek evlerin bir köşesinde gerekse büyük tapınaklarda günlerce süren ibadet ve arınma törenleri yapılır. Buralarda yer alan tanrı-tanrıça figürlerine çeşitli sunular sunulur ve onlar adına ilahiler okunur. Festival döneminde tapınaklara gelen ziyaretçilere yemek ve tatlı ikram edilir. Senenin hemen her gününde bu tür festivallerle karşılaşmak mümkündür. Bütün bu uygulamalar din olgusunun sosyal hayatın her alanına nüfuz ettiğini açıkça göstermektedir.

Din olgusunun Hinduların sosyal hayatını etkilemesi hususunda Ganj nehrinin de ayrı bir önemi vardır. Hindistan'ın kuzeyinde bulunan Himayalardan başlayıp güneyde Bengal körfezinde son bulan Ganj nehri, Varanasi bölgesinde aniden yön değiştirir ve kuzeye doğru kıvrılır. Hindular güneyden kuzeye doğru gerçekleşen bu akımın sembolik olarak doğum-ölüm çarkını temsil ettiğine inanır.¹⁴ Varanasi'de gerçekleşen bu olay, bu şehrin Hindular nezdinde önemli ve kutsal görülmesini sağlamıştır. Hindular tarafından Ganj nehri bir tanrıça olarak görülür ve onun adına çeşitli tapınma törenleri düzenlenir. Özellikle *Jyeshtha* (Haziran) ayının ilk on gününde Ganj'ın yeryüzüne inişi (Gangavatara) anısına kutlanan *Dashara* festivali oldukça önemlidir. *Dashara* "on" anlamına gelen *das* ile "yenme, yok etme" anlamına gelen *hara* kelimelerinden oluşur ve "on günahı temizleyen bayram" olarak bilinir.¹⁵ Bu on gün içinde Ganja çeşitli sunular takdim eden ve bu şekilde ona dua eden kimselerin günahlarından arınıp kurtuluşa ulaşacağına inanılır. Ganj'a sunular takdim etmenin yanı sıra bu nehirde yıkanmanın da kişiyi günahlarından temizleyeceği kabul edilir. Zira inanca

---

¹⁴ B. Hans. Construction and Reconstruction of Sacred Space in Varanasi. s.53.

¹⁵ M. Monier Williams. (2008). A Sanskrit-English Dictionary. c. I, Indica Books, Varanasi, s.696; Shivram V. Abtay. (2007). Sanskrit Hindi Şabdakoş, Aşok Prakaşan, s.68.

göre Ganj'in suyu kutsal ve temizleyici özelliğe sahiptir.¹⁶ Diğer taraftan özellikle bu bölgede yaşayan Hindulara göre bir kimsenin son nefesini Ganj'in kenarında vermesi onun doğum çemberinden kurtulmasına vesile olur. Bütün bu nedenlerden ötürü senenin hemen hemen her mevsiminde Hindistan'ın pek çok bölgesinden milyonlarca Hindu hac maksadıyla ve günahlarından arınma ümidiyle Varanasi'ye gelerek Ganj'in etrafında yapılan ritüellere katılır. Bu tür inanışlar, din olgusunun Hinduların sosyal hayatını yakından etkilediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Hinduizm'in sosyal hayatı şekillendirmedeki örneklerinden biri de kast sisteminde (varna) görülür. Kökenleri Hindu dininin ortaya çıkış sürecine kadar dayandırılan kast sisteminde genel olarak dört grup yer alır. Bu dört grup; din adamları sınıfını oluşturan *Brahminler*, asker sınıfını oluşturan *Kşatriyalar*, tüccar ve çiftçi sınıfını oluşturan *Vaisyalar* ve bu üç kasta hizmet etmekle görevli olan *Sudralardan* müteşekkildir. Kast sistemi asırlardır Hindu kültürünün ve toplumsal yapısının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Toplumu çeşitli sınıflara bölen bu yapı, dinî temellere dayandırılmış ve böylece halk tarafından benimsenmesi sağlanmıştır. Nitekim Hinduizm'in kutsal metinlerinde kast sisteminin önemi, her bir kastın görevleri, bu görevlerin icra edilmesinin gerekliliği ve buna uygun bir yaşantı benimsenmediği durumlarda kişiyi ve toplumu bekleyen felaketler detaylı bir biçimde ele alınır.¹⁷

---

¹⁶ Rana Singh. (1994). Water Symbolism and Sacred Landscape in Hinduism: A Study of Benares (Varanasi). Erdkunde, 48: 212-214; Wilder-Smith, E. Schwartz, M. Shaw. (2007). Travel Medicine Tales Behind the Science. Elsevier Linacre House, UK, s.273.

¹⁷ Örneğin Hinduların en önemli kutsal metinlerinden biri olan Bhagavadgita'da kastların görevleri ile ilgili şu tür bilgiler yer alır: “Sakinlik, kendini kontrol, sade bir yaşam, temiz olma, bağışlama, bilgelik, farkındalık ve inanç Brahmin'in görevleridir. Bu özellikler onun doğasında vardır. Cesaret, ihtişam, dayanıklılık, savaşta el çabukluğu ve ustalık; cömertlik ve liderlik Kşatriya'nın görevleridir. Bu özellikler onun doğasında vardır. Tarım hayvancılık ve ticaret

Günümüzde Hindistan'ın pek çok yerinde özellikle kırsal bölgelerinde kast sistemi hala varlığını devam ettirmektedir. Üst kasta mensup bir Hindu'nun kendisinden daha alt kastta bulunan bir kimsenin yaşadığı sokağa girmemesi, onunla temasa geçmekten kaçınması, aynı evde misafir olarak dahi kalmaması gibi örnekler bu sosyal olgunun hala devam ettiğini göstermektedir.¹⁸ Bireysel ve sosyal haklar/özgürlükler açısından toplum içinde uçurumlar oluşmasına neden olan kast sistemi, dinî temellere dayandığından ve Hindu kültürün bir parçası olduğundan ciddi bir tepkiyle karşılaşmadan varlığını sürdürmektedir. Hinduizm'in önemli bir parçası olan kast sistemi, evlilik müessesesinin tanziminde de önemli bir rol oynar. Örneğin, evlenecek kimselerin mensup oldukları kastların birbirine uygun olması gerekmektedir. Aksi halde evlenmelerine izin verilmez. Bu kuralı çiğneyerek evlenen bireyler, başta aileleri olmak üzere toplum tarafından dışlanmaktadır. Bu tür kimseler dinî ve geleneksel bir kuralı ihlal ettiklerinden dolayı sosyal baskıya maruz kalmakta bazen de çeşitli cezalara çarptırılmaktadır. Bu yüzden evlenme çağına gelmiş pek çok Hindu, ailesinin ve kastının uygun gördüğü kimseyle evlenmek durumunda kalmaktadır. Özellikle alt kasta mensup kimseler için bu katı kural hala geçerliliğini korumaktadır.¹⁹ Hindular arasında sınıf farkı oluşturan, bireylerin evlenecekleri kişiyi seçmelerinde dahi belirleyici faktör olan ve Hindu dini geleneğine dayandırılan kast sistemi, din olgusunun toplumsal hayata ne ölçüde yön verdiğini açıkça yansıtmaktadır.

Vaisya'nın görevi iken, Sudra'nın görevi hizmet etmektir.” Bkz. Bhagavadgita, 18.42; 18.48; 18.44.

¹⁸ Yaşadığımız tecrübeler ve müşahede ettiğimiz vakıalar bu durumu teyit etmektedir.

¹⁹ Bkz. Nicholas B. Dirks. (2002). *Castes of Mind Colonialism and The Making of Modern India*. Permanent Plack, Delhi, s.256.

Hinduizm sadece gündelik yaşamı değil ölüm ve sonrası yapılacak dini ritüelleri de şekillendirmektedir. Bu bağlamda cenaze yakma töreni ve bu esnada yapılan uygulamalar oldukça dikkat çekicidir. Hindu inancına göre ruhun bedeni terk etmesi için cesedin yakılması gerekmektedir. Yine ölen bir kimsenin yakılması, ardından küllerinin nehre savrulması, o kimsenin hem bir sonraki bedene daha çabuk geçmesi hem de kurtuluşa ermesi adına oldukça önemli bir basamaktır.²⁰ Neticede ölen kişinin neden yakılması gerektiği, bu işlemin kimler tarafından nasıl icra edileceği ve bu uygulama ile ne tür sonuçlara ulaşılabileceği gibi hususlar çeşitli dini gerekçelere dayandırılarak izah edilir.

Hinduizm'e göre bir Hindu için yapılması gereken çeşitli dini görevler ve törenler vardır. Cenaze yakma işlemi, bunlardan sonuncusu olup "son dini tören" anlamında *antim-samskara* olarak adlandırılır.²¹ Bu törenden önce çeşitli hazırlıklar yapılır. Ölüm döşeninde olan bir Hindunun sağ kulağına yakınları tarafından "Tanrı Narayana (Vişnu) / Tanrı Şiva Adıyla" anlamlarına gelen *Om Namō Narayana / Om Nama Śivaya* gibi ilahiler okunur. Öldükten sonra ağzına bir miktar süt veya Ganj suyu verilir. Eş, çocukları ve yakınları ağıtlar yakarak ve dualar okuyarak ölen kişiyle vedalaşır. Daha sonra ceset hazırlanarak yakılmak üzere nehir kenarına getirilir. Kadınların bu törende hazır bulunması uygun karşılanmaz. Varanasi'de düzenlenen ölü yakma törenleri Hindular nezdinde ayrı bir önem taşır. Bunun en temel nedeni ise kutsal Ganj nehrinin Varanasi'de bulunmasıdır. Zira Ganj'ın ölen kimsenin manevi kirlerini ve günahlarını temizlediğine inanılır.²² Cesetler, Ganj kenarında bulunan belirli

---

²⁰ Satguru Sivaya Subramuniyaswami (2001). *Living With Siva: Hinduism's Contemporary Culture*. Himalayan Academy, s.750.

²¹ K.V. Sing. (2009). *Hindu Dharma Mein Vaigyanik Manyatayen*, Prabhat Prakashan, ss.24-27; Annie Basent & Bhagavan Das. *Sanatana Dharma*, ss.103-112.

²² Diana L. Eck. (1982). *Banaras, City of Light*. Columbia University Press, s.217.

*ghat*larda yakılır. *Ghat*, Ganj nehri kenarında bulunan set şeklinde döşenmiş taştan basamakların oluşturduğu alana verilen addır. Seksenden fazla olduğu bilinen *gath*ların her birinin kendine ait bir ismi ve önemi vardır. Bunlar arasında yer alan *Harişçandra ghat*, *Daşasşvamedh ghat*, *Manikarnika ghat* ve *Panchganga ghat* ölülerin yakıldığı yerlerdir.²³ Cesetler buraya getirilir ve özel olarak hazırlanmış olan odunların üzerine konur. Geleneğe göre ilk ateşi ölenin en büyük oğlu, yoksa kardeşi veya bunun için vasiyette bulunduğu kişi tutuşturur.

Cenaze yakma işleminin ardından, törene katılan kişiler oradan ayrılırlar ve nehrin kenarında bulunan diğer *gath*lardan birine giderek yıkanılırlar. Bu işlemi yaptıktan sonra gündelik işlerine dönerler. Cenaze yakıldıktan sonra yakın akrabalarından bir kaçı nehre girerek ölen kişinin küllerini elek yardımıyla toplar ve bir kaba koyar. Küllerin saklandığı bu kap ölen kişinin evine götürülür ve orada iki haftaya yakın muhafaza edilir. Nehirden toplanan bu küller önünde, ölen kişi için dualar okunur ve ona tazimde bulunulur. Daha sonra ise saklanan küller nehre getirilerek tekrar dökülür.

Ölen kişinin ardından yapılan *Şraddha* töreni de oldukça önemlidir. *Şraddha* ölen kişinin ailesi tarafından ataları için hürmet amaçlı düzenlenen dinî törendir. Bu törende özellikle yakın akrabaları Ganj'in kenarına gelirler. Burada kutsal metinlerden bazı bölümleri okuyarak un, susam, süt, su, pirinç karışımından misket büyüklüğünde hamurlar (*tarpan*) hazırlarlar. Bunu ölen yakınlarını yâd etmek ve onu memnun etmek için yaparlar. Çünkü inanca göre ölen kişinin ruhunun Tanrı'ya ulaşması günlerce süren bir yolculuktan sonra gerçekleşir. Bu süre zarfında o kimsenin yemek ve su bulması mümkün değildir. İşte *Şraddha* töreninde çocukları ve yakınları tarafından yapılan ve *tarpan* adı verilen bu yiyeceklerin, bedeni terk eden ruhun bu yolculuğu esnasındaki suzuzluğunu ve açlığını giderdiğine

---

²³ Bansal Sunita Pant. (2008). Hindu Pilgrimage: A Journey Through the Holy Places of Hindus All Over India. Pustak Mahal, ss.34–35.

inanılır.²⁴

Hindistan'ın genelinde cenaze yakma işlemleri ırmak kenarlarında yapılır. Irmak olmayan bölgelerde ise bu uygulama için özel hazırlanmış çukurlar veya alanlar bulunur. Cesetler odun ateşinde veya fırınlarda yakılır. Odunla yakma geleneksel olduğu için daha muteber kabul edilir. Ancak özellikle günümüzde odunla yakma işlemi oldukça külfetli olduğundan maddî durumu iyi olmayan pek çok Hindu fırınları tercih etmektedir. Ölen her Hindunun cesedinin yakılmadığı da bilinmektedir. Buna göre hakiki din adamlarının, doğum sırasında ölen kadınların ve erken yaşta ölen çocukların cesetleri yakılmaz.²⁵ Çünkü bu tür kimselerin masum ve günahsız olduğuna inanılır. Onların cesetleri genellikle nehirlere atılır bazen de gömülür. Bunun yanı sıra Hindistan'ın bazı bölgelerinde bir takım mezhep önderlerinin cesetleri de yakılmamaktadır. Bu tür kimseler için özel olarak küçük odacıklar yapılmakta ve öldüklerinde mumyalanarak bu odacıklara konulmaktadır.²⁶ Sonuç olarak ölüm esnasında ve sonrasında uygulanan törenlerde de görüldüğü üzere Hinduların doğumundan ölümüne kadar bireysel ve toplumsal hayatlarını etkileyen hususların başında din olgusu gelmektedir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Hindistan'da yaşayan bir milyarı aşkın nüfusun büyük çoğunluğu kendisini herhangi bir dinî gelenekle ilişkilendirir. İnsanların gündelik yaşamlarından toplumsal aktivitelerine kadar hayatın her alanında bu tür dinî inanışların izlerini ve etkilerini

---

²⁴ Annie Basent & Bhagavan Das. Sanatana Dharma, ss.124.

²⁵ Paul Bowen. (1998). Themes and Issues in Hinduism. Cassell, London, s.270.

²⁶ Örneğin Hindistan'ın Matura bölgesinde özellikle Hare Krişna mezhebine bağlı bazı ekollerde ve Caitanya Mahaprabhu'nun (ö. 1533) öncülüğünde kurulan Caitanya Vişnuizmi'nde bu tür uygulamalarla karşılaştık.

görmek mümkündür. Bu yüzden Hindu toplumunun sosyal yapısını belirleyen temel unsurların başında din olgusu gelir.

Hindistan nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan Hindular için kendi dinî inanışları ve gelenekleri vaz geçilmez bir öneme sahiptir. Zira Hindulara göre ebedi kurtuluşa ulaşmanın bir şartı da dinî inanç ve geleneklerine sarılmak ve bunları yaşatmaktır. Bu yüzden Hindular kendi dinî inanışlarına asırlardır sahip çıkmışlar ve bunları nesilden nesile aktararak muhafaza etmişlerdir. Dolayısıyla farklı dinî inanış ve gelenekleri bünyesine barındıran Hinduizm, eski dönemlerden günümüze kadar Hinduların sosyal yaşamlarını şekillendiren başlıca faktör olmuştur.

Hindu dini geleneğinde bireylerin doğumlarından ölümlerine kadar nasıl bir yaşam tarzı benimseyecekleri ve hayatlarını ne şekilde tanzim edecekleri dinî açıdan belirlenmiştir. Bunun yanı sıra gerek toplumun bir ferdi olarak yapmaları gereken bireysel görevleri, gerekse aile ferdi olarak anne baba ve eşine karşı göstermesi gereken davranış modelleri bütün yönleriyle ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra doğum merasimi, öğrencilik hayatı, evlilik müessesesi, kast görevleri, cenaze yakma törenleri gibi durumlarda da Hinduizm'in belirleyici etkisi vardır. Bütün bunlar dikkate alındığında din olgusunun sosyal hayatın her aşamasında etkin bir rol oynadığı görülür. Dolayısıyla Hint dinleri alanında yapılacak bilimsel çalışmalar, Hindu toplumunun sosyo-kültürel yapısının daha doğru analiz edilebilmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Abtay, Shivram V. (2007). *Sanskrit Hindi Şabdakoş*, Aşok Prakaşan.

Basent, Annie Basent & Das, Bhagavan. (1940). *Sanatana Dharma*. Chennai: Vasanta Press.

Bowen, Paul. (1998). *Themes and issues in Hinduism*. London: Cassell.

Dirks, Nicholas B. (2002). *Castes of Mind Colonialism and The Making of Modern India*. Delhi: Permanent Plack.

Eck, Diana L. (1982). *Banaras, City of Light*. Columbia University Press.

Gesler, Wilbert M. and Pierce, M. (2000). Hindu Varanasi. *The Geographical Review*, 90(2), 222-237.

Hans, B. (1996). Construction and Reconstruction of Sacred Space in Varanasi. *Numen*, 43, 32-55.

Pant, Bansal Sunita. (2008). *Hindu Pilgrimage: A Journey Through the Holy Places of Hindus All Over India*. Pustak Mahal.

Radhakrishnan, S. (1993). *The Hindu View of Life*. Delhi: Harper Collins Publishers.

Sachar, Justice R. (2006). *Social, Economic and Educational Status of the Muslim Community of India (Reported by Prime Minister's High Level Committee)*. Delhi: Cirrus Graphics Pvt. Ltd.

Sampurnananda, D. (1964). *Hindu Deva Parivar ka Vikas*. Allahabad: Maya Press.

Sing, K. V. (2009). *Hindu Dharma Mein Vaigyanik Manyatayen*, Prabhat Prakashan.

Singh, Rana P. B. (2004). *Cultural landscapes and lifeworld. literary images of Banaras*. Varanasi: Indica Books.

Singh, Rana P. B. (1993). *Banaras (Varanasi): Cosmic Order, Sacred City, Hindu Traditions*. Varanasi: Tara Book Agency.

Singh, Rana P. B. (1994). Water Symbolism and Sacred Landscape in Hinduism: A Study of Benares (Varanasi). *Erdkunde*, 48, 211-225.

Singh, Rana P. B. & V., Dar (2003). *Varanasi as Heritage City (India) on the scale the UNESCO World Heritage List: From Contestation to Conservation*. International Conference on Communication for Development in the Information Age: Extending the Benefits of Technology for All, Varanasi: Banaras Hindu University.

Singhvi, L. M. (2002). *Jain Temples in India and Around the World*. Himalayan Publishers.

Smith, W., Schwartz, E., Shaw, M. (2007). *Travel Medicine Tales Behind the Science*. UK: Elsevier Linacre House.

Subramuniyaswami, Satguru S. (2001). *Living With Siva: Hinduism's Contemporary Culture*. Himalayan Academy.

Verma, Rajeev. (2010). *Faith and Philosophy of Hinduism*. Delhi: Kalpaz Publications.

Williams, M. Monier. (2008). *A Sanskrit-English Dictionary (I-II)*. Varanasi: Indica Books.

Yitik, Ali İhsan. (2005). *Hint Dinleri*. İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları.

Zaehner, R. C. (1962). *Hinduism*, London.